

AFFIXES IN SPECIFICALLY LANGUAGES

Ana-Maria DUDĂU

Conf. univ. dr., Universitatea „Constantin Brâncuși” din Tg-Jiu

ABSTRACT: WITH THE ADVENT OF THE NEW GRAMMAR OF THE ROMANIAN LANGUAGE (2005, I, II), IN THIS FIELD OF RESEARCH, TWO GREAT PERSPECTIVES HAVE BEEN CONSOLIDATED: THOSE WHO CANNOT ABANDON THE CLASSICAL SYSTEM OF CONCEPTUALIZATION AND ANALYSIS OF THE ROMANIAN LINGUISTIC PHENOMENA AND THOSE WHO HAVE ADOPTED THE NEW TRENDS LAUNCHED IN INTERNATIONAL LINGUISTICS WE CAN SPEAK OF SEVERAL TYPES OF SYNTAX, THAT IS, SEVERAL MANNERS OF APPROACHING THE SYNTACTICAL LEVEL, COMPLEMENTARY, DEPENDING ON THE SPECIFIC METHODS AND THE PROPOSED GOALS: THE PERSPECTIVE CAN BE DESCRIPTIVE OR NORMATIVE, STRUCTURAL/ CATEGORY (IF THE COMBINATIONS OF ELEMENTS ARE REVEALED FROM THE POINT OF VIEW OF DISTRIBUTION AND SYNTAGMATIC RELATIONSHIPS), FUNCTIONAL (OF THE FUNCTIONS OF EACH SEGMENT WITHIN THE ENSEMBLE), ACTIAL, DISCURSIVE, FRASTIC, TRANSFRACITIVE, SYNTHETIC/GENERATIVE, UNIVERSAL, ETC.

KEYWORDS : ABSOLUTE FORM, LINGUISTIC COMMUNICATION, LANGUAGE, SINTAGME, SYNTACTIC CONSTRUCTIONS, SEMIOTIC SYSTEMS.

Fiind supus unor fenomene de transformare sau de evoluție în planul științei și al culturii, lexicul sau vocabularul limbii române impune un studiu mai atent și mai într-o oarecare măsură aproape continuu, deoarece reprezintă acel compartiment al limbii cel mai labil și permeabil acestor influențe.

Etimologia lexicului este eterogenă, astfel încât demonstrează o atenție cât mai mare și cât mai diversificată.

Existența lexemelor legate de aria de răspândire geografică, de origine maghiară, turcă, slavă, neogrecă, diferențiază româna față de celelalte limbi romanice, creând o incapacitate populației romanice occidentale și celei germanice.

Există o dihotomie a compartimentelor lexicului, care se împarte în două mari categorii: cea a limbii comune și cea a limbajelor specializate.

„Limbajele de specialitate sunt acele sisteme semiotice complexe, semi-autonome, a căror utilizare presupune o educație specializată. Aceste limbaje servesc unor funcții specifice, destinate de asemenea inițierii și instruirii, precum și pregătirii și dezvoltării”¹.

Dacă limba română este definită ca fiind totalitatea cuvintelor folosite într-un mod curent, lexicului specializat îi aparțin toate acele elemente lexicale care sunt legate într-un mod sau altul de o activitate specifică și care sunt folosite de un grup de vorbitori atât în comunicarea scrisă cât și în cea orală.

¹Adina Matrozi Marin, Perspective actuale asupra limbajelor de specialitate, Craiova, Ed.Universitaria, 2013, pg.5

Relațiile care se stabilesc între lexicul comun și cel specializat fac astfel încât, să fie posibilă deplasarea dintr-un registru în celălalt a unităților lexicale. Vocabularul specializat include lexeme comune, împrumutând totodată elemente ce contribuie la stilistică. Lexicul specializat are mai multe particularități, insistând asupra relației existente între semnificat și semnificat.

Dinspre limbajul comun spre limbajul specializat, urmărim cum anumite cuvinte devin termeni, iar în sens invers, de la limbajul specializat spre limbajul comun, observăm cum anumiți termeni devin cuvinte.

„Argoul reprezintă un limbaj codificat, înțeles numai de inițiați, folosit de grupuri sociale relativ închise, care se opun conveniențelor (elevi, studenți, pușcăriași, soldați), grupuri care vor să se diferențieze de alți vorbitori. Argoul utilizează un lexic specializat și structuri sintactice specifice, prin care se asigură circuitul închis”¹.

Vocabularul specific al argoului este foarte schimbător, tocmai pentru a face dificilă decodarea de către alți vorbitori. Cuvintele de bază, fonetica și morfo-sintaxa sunt ale limbii pe care o dublează.

Argoul se folosește mai mult oral. Denumirea de argou dată acestui tip de limbaj apare numai în unele limbi ca franceza, româna, rusa. Alte limbi folosesc, în aceeași situație, alți termeni it. *Furbesco* „limbajul șmecherilor”, sp. *cale* (provenit dintr-un termen țigănesc) desemnează „limbajul hoților”, engl. *cant* „limbajul răufăcătorilor”.

Pentru a îndeplini condiția permanentei înnoiri, argoul are mai multe proveniențe:

a) Folosirea schimbată a sensurilor unor cuvinte din limba comună: *cocor* „1. hoț-care voiajează, operând în diverse locuri din țară, „2. pungaș-care înșeală femeile prin căsătorie; *cobzar* „informator, trădător”; *premiat* „condamnat”; *termometru* „bastonul de cauciuc din dotarea poliștilor”; *universitate* „închisoare, pușcărie”. Este prezentă utilizarea mai multor cuvinte din limba comună cu același sens (prin așa-numita derivare sinonimică): *curcan*, *sticlete* „poliștit”; *caramagiu hoț*, *junior*, *diurnist* „diverse denumiri pentru hoț”; *academie*, *incubator*, *mititica*, *preventoriu* „închisoare”.

b) Cuvinte dialectale sau arhaice, care nu sunt cunoscute de toți vorbitorii: *pârnaie* (reg. oală de pământ) „închisoare”; *calemgiu* „funcționar în administrația publică”; *calpuzan* „falsificator de bani”.

c) Termeni tehnico-științifici, cu circulație relativ restrânsă: *lunetist* „informator”; *stremptomicină* „coniac”; *acciz* „intri la plată”; *afazit* „beat, amețit”; *incubator* „închisoare”; *draibăr* „spărgător de mare clasă”.

d) Împrumuturi din limbi străine: diverse neologisme: *bonjour* (în expresia l-a servit la *bonjour*) „i-a furat din buzunarul de la haină”; *junior* „hoț tânăr”; *șvaițer* „gestionar, vânzător”; *audient* „complice”; din limba țigănească: *rodimos* „percheziție”; *mangli* „a fura”; *phiraimos* „spargere”; *solovast* „furt de buzunar”; *cuie* „țigări”; *lingură* „brichetă”; *babac*, *marfă*, *nașpa*, *șucar*; expresii argotice: „mișcă-ți mobilierul”, „plimbă ursul”, „simplifică peisajul”.

e) Derivarea: *ascultătoare* „urechi”; *bălcești* „vechea bancnotă de 100 de lei”; *diurnist* „delapidator”. În limbi precum franceza, sunt existente sufixe specifice pentru derivatele din argou. În ceea ce privește expresivitatea argoului, unii susțin că în argou se aleg intenționat termenii vii, cuvinte figurate, care sunt folosite cu alt sens decât cel obișnuit. Se pare însă că în interiorul argoului această expresivitate nu este simțită sau este secundară. În general, este admis că termenii argotici sunt expresivi când intră în limba comună, mai ales în limbajul familiar: *mișto* „bun”; *a ciripi* „a trăda”; *a șparli*, *a ciordi* „a fura”.

¹DSLRL, Buc., Ed. Științifică, 1997, pg.63

În plan fonetic, argoul denotă o categorie a procedeelelor expresive, cele mai multe regăsindu-se în limbajul familiar și popular. Predilecția argotizanților pentru anumite sonorități se realizează prin evidența onomatopeelor și a lexemelor caracterizate prin simbolism fonetic.

Expresivitatea fonetică se realizează și prin redublarea silabelor în cadrul acelor termeni caracterizați prin simbolism fonetic: *bla-bla*, *dâra-dâra* „vorbe goale, palavre”; *ciuciu* „nimic, deloc”; *cacamaca* „lucru lipsit de valoare sau de sens, fleac, aiureală”; *sisi* „sifilitic, nebun”.

Efectele sonore expresive sunt prezentate și în cazul derivatelor cu bază imitative: *zdrăngălău*, *zdrăngănit*, *zdrăngar* „lăutar (țigan)”; *clămpău* „individ care vorbește mult”; *clănțău* „ziarist, denunțator, trădător, informator”; *măcănitor* „informator al poliției”.

Expresivitatea fonetică își face simțită prezența și în cazul formulelor rimate sau realizate pe baza asonanței: *mare sculă de basculă* „grozav, teribil, formidabil”; *de chichi, de michi, de trei lei ridichi* „de-aia, pentru că așa vreau eu”.

Lexical vorbind, expresivitatea argoului se realizează printr-o varietate de mijloace, care pot fi aranjate în două categorii: figuri semantice și procedee de formare a cuvintelor.

Expresivitatea termenilor din argou este sporită de tipul de tropi pe care îl include:

- metafora (*boboc* „student anul I);
- metonimie (*foaie* „bancnotă);
- antonomaza (*gherlă* „închisoare);
- sinecdota (*mititica* „închisoare).

Metafora din argou, ca și cea din limbajul popular, este de tipul implicației (metafora în absență sau implicată), fiind realizată prin înlocuirea termenului metaforizat cu cel metaforic. Cele mai evidente sunt metaforele nominale și cele verbale, care nu se diminuează la un singur termen, ci constau, în mai multe situații, din sintagme, locuțiuni, expresii. De exemplu, pentru *a bate*¹ sunt indicate atât verbe, cât și locuțiuni cu valoare metaforică. Dintre verbe amintim: *a afâna*; *a demola*; *a desfrunzi*; *a pisa*; *a rașcheta*; *a șifona*; *a tatua*; *a tăbăci*. Dintre locuțiuni menționăm: *a băga în fabrica de pumni*; *a face afix/surcele/nod de cravată*; *a umple de borș*; *a-i lua cuiva vopseaua*.

Funcția expresivă este dominată în contingență cu cea criptologică în argouri (mai exact, jargoane), aparținând unor grupuri profesionale, nefiind în conflict cu legea, nu și-au construit un limbaj secret, conspirativ, ci doar unul diferit față de cel obișnuit. În aceste argouri/jargoane, metafora este, de regulă, transparentă, funcționând pentru membrii grupului ca termen tehnic, „colorat” afectiv.

Metonimia este o figură semantică, prin care un nume de obiect este înlocuit cu altul, pe baza unei relații de cotiguitate logică existentă între acestea, în argou are frecvență și expresivitate mult redusă în raport cu metafora. Funcția ei principală este cea criptică, în exemple precum: *dungat* „deținut”; *iarbă* „marijuana, hașiș”; *unealtă* „cuțit”; *verdeață* „dolar”. În prim plan de află funcția expresivă. De exemplu, conotațiile glumețe, ironice, sunt evidente în expresiile: *a pune în ghips* „a bate tare de tot pe cineva”; *a scoate (cuiva) plombele* „a lovi (pe cineva) peste gură”; *ochiul și timpanul* „Serviciul Român de Informații”.

Sinecdota reprezintă o figură semantică, constând din înlocuirea unui nume cu altul pe baza unei relații cantitative între cei doi termeni, realizându-se îndeosebi sub forma „partea pentru întreg” (sinecdota particularizantă). De exemplu, în limbajul interlop, apar înlocuiri de genul: *buton* „cuțit cu buton”; *trăgaci* „armă de foc”; *a pune geana pe ceva* „a

¹DAEF, pg.290

observa cu atenție obiectivul unei acțiuni viitoare”; *a-și arunca retina peste umăr* „a observa ce se întâmplă în jur, a se asigura că nu este urmărit”.

Antonomaza funcționează și în argou, ca figură semantică realizată prin substituirea unui nume comun (de clasă, specie) prin numele propriu al unui individ considerat reprezentativ pentru clasa din care face parte. Din categoria antonomazelor cu circulație internațională, se înregistrează: *dalilă* „prostituată”; *donjuan* „bărbat afemeiat, seducător”; *julieta* „iubită, amantă”; *Sing-Sing* „penitenciar cu regim sever”. Comicul antonomazei este sporit prin asocierea unor determinanți: *Gică Contra* „epitet atribuit unei persoane care adoptă întotdeauna puncte de vedere diferite de cele ale majorității”; *Gigi Mușchi* „bărbat solid, care face paradă de forța sa fizică”.

Cei doi mari furnizori de termeni argotici sunt reprezentați de limba comună, pe de o parte, și de graiurile regionale și idiomurile străine, de cealaltă parte. „Preluările regionale și împrumuturile din alte limbi se explică prin viața de vagabondaj a răufăcătorilor care vin în permanență în contact cu membrii unor colectivități învecinate”¹.

În limbajul argotic, influența dintre limbi se observă cel mai bine, formându-se aproape „un limbaj internațional”. Împrumuturile din limbajul științific, tehnic sau al sportului, adică limbajul care interesează la nivel internațional, ușurează această influență. Limbajul argotic nu împrumută doar termeni argotici din alte limbi, ci preia, de cele mai multe ori, termeni din limbajul standard pe care și-i însușește ulterior. Din teama ca termenii existenți deja în argou să nu se transforme în clișee, se produce o înnoire permanentă a vocabularului acestui segment al limbii. De cele mai multe ori, termenii împrumutați suferă adaptări fonetice la noua limbă, însă există și cazuri în care aceștia sunt preluați sub aceeași formă. Atunci când au loc transformări de formă sau de sens, apar dificultăți în a recunoaște originea cuvintelor, „concretizate în diverse modalități de expresie artistică”².

În majoritatea limbilor, există situații când termenii împrumutați sunt preferați celor autohtoni. De exemplu, în Franța, termenii argotici englezi și italieni au tendința de a-i înlocui pe cei proprii, considerând ca cele două limbi sunt mai puțin elegante decât franceza. În limbajul argotic românesc, majoritatea termenilor sunt atribuiți limbii țigănești. Deși acești termeni dețin un loc privilegiat în rândul împrumuturilor, nu trebuie ignorat nici aportul celorlalte limbi.³

Argoul este alcătuit în mare parte din termeni și expresii aparținând limbii comune, dar care au căpătat accepții și nuanțe semantice diferite. De aici se deduce faptul că principala activitate a argotizanților constă în modificarea înțelesului lexemelor din vorbirea curentă sub imperiul afectului și al fanteziei.

Vorbitorii de argou reușesc să facă conexiuni surprinzătoare între semnificat și semnificat, dând dovadă de o capacitate creatoare dezvoltată, astfel, au luat naștere și în limbajul argotic specific băieților de cartier, pe baza analogiilor, figuri de stil care surprind prin ingeniozitate.

„Argoul se caracterizează printr-o permanentă reînnoire, unul dintre scopurile acestei schimbări fiind unul estetic, de expresivitate, inventivitate. În momentul în care un anumit cuvânt argotic intră în uzul familiar, apariția unei forme noi sinonimice îi ia locul și astfel se satisface și nevoie de expresivitate”⁴.

¹Iorgu Iordan, 1975, pg.311

² Mirabela Rely Odette CURELAR, Laughter - the defining characteristic of the work of Caragiale, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu-Jiu, Letter and Social Science Series, Supplement 1/2017, p.231.

³MiorițaBaciu Got, 2006, pp.74-80

⁴Rodica Zafiu, 2001, pg.195

„Două cuvinte care au același înțeles propriu devin sinonime și prin înțelesul figurat al unuia dintre ele”¹.

Termenii argotici sinonimici se influențează reciproc, astfel, dacă unul dintre ei subliniază o anumită trăsătură a obiectului desemnat, e posibil ca următorii termeni să ia naștere ca sinonime pentru acesta. De exemplu, pentru substantivul *gură* există următoarele sinonime argotice împrumutate de la animale: *bot*, *cioc*, *plisc*, *rât*.

Pe baza noilor dicționare și a altor atestări, se poate verifica rolul foarte important pe care îl are derivarea–procedeu esențial pentru formarea cuvintelor în română, ca în toate limbile romanice–în constituirea lexicului familiar–argotic (derivarea e întrecută ca productivitate doar de evoluția semantică bazată pe mecanismele metaforei și ale metonimiei). Ca și în limba comună, sufixele sunt mult mai productive decât prefixele. Chiar dacă nu se poate vorbi de sufixe specific argotice, există o preferință pentru anumite sufixe populare (-an, -ar, -os) care formează cuvinte noi de la termeni argotici sau de la termeni ai limbii curente.

Sufixul –an: „merțan”

„Între cuvintele familiar-argotice databile, care apar la un moment dat și cunosc o rapidă răspândire, inovația *merțan* nu e desigur prea semnificativă din punct de vedere semantic, dar poate atrage atenția asupra unor procedee derivative și asupra unor valori stilistice specifice registrelor orale. Cuvântul e un fel de hipocoristic de la denumirea comercială a firmei și a produselor *Mercedes*, un nume afectiv, format cu un sufix augmentativ, și folosit pentru o mașină cu statut simbolic proeminent, conotând în lumea românească de azi bogăția, un nivel economic și social ridicat.

Sufixul „-an” a fost analizat în detaliu, cu câteva decenii în urmă, de Pietreanu 1960, de origine slavă, el e interesant mai ales prin valorile sale augmentative (*băietan*, *puștan*) și prin conotațiile peiorative (*lungan*, *grăsan*, *bețivan*, *bădăran*, *țopârlan*)”².

Sufixul –ar: „prietenar”

„Din materialul actual rezultă că unul dintre cele mai productive sufixe familiar-argotice este –ar, folosit în special cu valoarea de sufix de agent. Unele derivate cu -ar s-au format de la cuvinte de circulație restrâns argotică sau mai larg colocvială: *ciumecar*, *șmenar*, *gășcar*, *giolar*, (*mi*)ștocar. Cele mai multe au însă la bază cuvinte ale limbii comune, cu sens schimbat (*maimuțar* „hoț de bagaje” derivă din *maimuță* „geantă, valiză”) sau cu sens curent, de la care mecanismul însuși al derivării produce un salt inedit (*boschetarul* e vagabondul care doarme prin boschete, *pachetarul*– deținutul care primește pachete, din care cedează o parte „superiorilor” săi)”³.

Câteva dintre derivate au o formă înregistrată deja, însă în realitate sunt doar omonime ale termenilor curenți, reinventări pornind de la sensuri speciale ale lexemelor de bază: *flașnetar* „informator” sau *tunar* „autor al unor furtuni de anvergură” nu provin direct din nume de activități, ci de la sensurile argotice ale cuvintelor *flașnetă* „gură”, respectiv *tun* „furt, spargere, înșelăciune de mari proporții”. Altminteri, limbajul familiar și argotic produce și nume noi pentru meserii normale, substituind neologisme ca *stomatolog* sau *fotograf* cu reinterpretări populare, motivate prin referirea la „obiectul muncii”: *dințar*, *pozar*. Jocul inovator acționează chiar în interiorul aceleiași familii lexicale, precum în cazul concurării obișnuitului *măturător* – „cel care mătură” – prin *măturar*, cuvânt definit în Tandin 1993 ca

¹Iorgu Iordan, 1975, pg.313

²Rodica Zafiu, Diversitate stilistică în româna actuală, Buc., Ed. Universității din București, 2001

³ Ibidem

„muncitor (necalificat)”; *măturarul* este deci – în sens figurat și generalizant - „cel cu mătura; cel de la mătură”. De fapt, diversitatea legăturilor semantice dintre cuvintele de bază și derivatele de acest tip se poate explica adesea doar dacă presupunem la baza derivării nu cuvinte izolate, ci expresii specifice: *plop* „ghinionist”, este cel care „e în plop”; *caterincar* – cel care „face caterincă”. Sufixul *-ar* funcționează într-o manieră specific argotică mai ales atunci când nu modifică sensul propriu-zis, ci doar conotațiile unor cuvinte: *prieten*, *străin*, *jupân* devin astfel *prietenar*, *străinar*, *jupânar*.

Sufixul –os: „bengos”

Între mijloacele de derivare care continuă și astăzi să fie productive în registrul popular și colocvial al limbii române, sufixul *-os* ocupă un loc special. Sufixul moștenit, dar întărit și ca urmare a adaptării fonetice și morfologice a unor împrumuturi culte (latinisme sau corespondente romanice moderne) – produce adjective, pornind mai ales de la substantive, în baza unei atribuirii sau a unei comparații. Îl regăsim în structura lexicală a multor adjective, care constituie astfel modele derivate pentru noi creații; acestea aparțin unor straturi diferite ale limbii, fiind cuvinte ale lexicului de bază (*bărbos*, *rușinos*), neologisme (*dubios*, *religios*), sau formații populare și familiar-argotice (*păgubos*, *haios*).

„Derivarea cu sufixe este considerată un cod (Guiraud, 1973, p. 67), constând în mascarea cuvântului prin deformarea cu sufixe după o schemă convențională (ca și în cazul celorlalte procedee), care constituie cheia. Utilizat frecvent în noua formă, prin sufixare, cuvântul se cristalizează în noua formă argotică, secretă sau expresivă. Derivarea cu sufixe este liberă în manifestări, demonstrând vitalitate și forță creatoare, chiar dacă uneori ascultă, în formarea noilor termeni, de mode mai mult sau mai puțin efemere. În acest sens, analogia ocupă un loc marcant în limbajul argotic, vorbitorul fiind un imitator mai degrabă, decât inventator, modelând, de preferință, pe un tipar preexistent”¹.

Derivatele sufixale din argou sunt formate de la trei tipuri de baze:

„-cuvinte ale lexicului general, utilizate cu sensul lor comun: *boschetar* „bețiv care doarme în parcuri”; *tomberonist* „om necăjit care adună resturi de mâncare din tomberoane”; *viețaș* „deținut condamnat la închisoare pe viață” (în DALR);

-cuvinte ale lexicului general, utilizate cu sensuri proprii argoului: *cățelar* „soldat mitralior” (*cățea* „mitralieră”-în argoul militar); *foițar* „cartofor” (*foiță* „carte de joc”) (în DAEF);

-cuvinte argotice propriu-zise: *bahausist* „deținut condamnat pentru tulburarea ordinii publice” (*bahaus* „gălăgie, zgomot”); *panacotist/panacotar* „hoț de buzunare” (*panacota* „furt din buzunar comis în mijloacele de transport în comun”) (în DAEF)”².

Cele mai productive sufixe se dovedesc a fi cele *vechi* și *populare*. Ele apar în componența unor termeni argotici (îndeosebi substantive și verbe) având „conotații peiorative, depreciative sau ironice”³, datorate, în majoritatea cazurilor, sensului temei⁴.

¹ Miorița Baciuc Got, Argoul românesc, Buc., Ed. Corint, 2008, pg.90

² Adriana Stoichițoiu-Ichim, Vocabularul limbii române actuale, Buc., Ed. All, 2001, pg.90

³ O situație similară este descrisă pentru limba franceză de Pierre Guiraud (op. cit., pp.82-83), care observă că în argou se regăsesc, într-o formă hipertrofiată, caracteristici ale limbajului popular.

⁴ „Sufixele a căror valoare peiorativă e determinată de valoarea lor principală sunt sufixele augmentative, diminutive și unele colective, iar în categoria sufixelor a căror valoare peiorativă e dobândită de la teme sunt sufixe care formează nume de agent, sufixe care formează numele purtătorului unei calități și, mai rar, sufixe care formează nume de obiecte sau de acțiuni”(Zorela Creța, *Sufixe peiorative*, în SMFC, IV, p.191).

Pe primul loc, prin numărul lor și al derivatelor rezultate se situează sufixele care formează nume de agent:

-**ar**: *băbar* „bărbat căsătorit”; *chichițar* „hoț de buzunare”; *colivar* „persoană care umblă după pomeni, după mici avantaje nemeritate”; *pleșcar* „persoană profitoare”; *presar* „polițist”; *zdrențar* „hoț care fură de pe culmile de rufe” (în DAEF);

-**aș**: *pârniaș* „deținut”; *spârgaș* „hoț de locuințe” (în DAEF);

-**ac**: *răspândac*, *zvonac* „persoană care răspândește zvonuri” (în DALR); *aplaudac* „persoană care aprobă fără discernământ tot ceea ce vine din partea autorităților” (în DAEF);

-**tor/-toare**: *agățătoare* „femeie posesivă și profitoare”; *bingănitor*, *ciripitor* „denunțator, informator”; *gonitor*, *invadator* „polițist”; *pocnitoare*, *răpitoare*, *taxatoare* „prostituată”; *paraditor* „hoț care fură din case, spărgător” (în DAEF);

-**ete**: *trupete* „militar în termen”; *turcalete* „1. turc; 2. homosexual, pederast” (în DAEF).

Numeroase derivate substantivale cu valoare peiorativă sunt formate cu două sufixe care își actualizează în argou numai valențele semantice concrete¹:

-**eală**: *abureală*, *bărbierală* „minciună”; *opăreală* „anchetă desfășurată de poliție și procuratură cu incupatul în stare de libertate”; *primeneală* „sfârșitul perioadei de detenție” (în DAEF);

-**ură**: *sărătură* „om cu multă experiență, descurcăreț”; *umplutură* „1. polițist infiltrat printre deținuți; 2. lucrător SRI, urmăritor, coadă” (în DALR).

Sufixele augmentative, care imprima în toate cazurile conotații peiorative sau depreciative, sunt:

-**an**: (și compusul său **-ovan**): *burtan* „persoană cu o situație materială bună”; târlan „1. om de la țară, provincial; 2. persoană credulă, ușor de înșelat; 3. persoană lipsită de bună creștere; *porcovan* „porc” (în DAEF); *muian* „față, figură omenească”; *șulfan* „lepădătură, șmecher, jigodie” (în DALR);

-**oi/-oaică**: *cioroi/cioroaică* „țigan/țigancă” (în DAEF); *goriloi* „bărbat masiv și urât”; *șmardoii* „1. bătaș, persoană temută; 2. deținut șmecher” (în DALR);

-**ău**: *chiulău* „chiulangiu”; *clănțău* „1. informator; 2. om care vorbește mult; 3. avocat; 4. ziarist; (în DAEF).

Derivatele diminutive exprimă, în general, simpatia, afecțiunea sau admirația (reale sau simulate):

-**uță**: *copiuță* „fițuică”; *breteluță* „deținut cu vârsta de 14-18 ani”; *puicuță* „homosexual” (în DALR); *feliuță* „tânără frumoasă”; *gagicuță* „puștoaică, fetișcană” (în DAEF);

-**iță**: *guriță* (folosit ca apelativ) „tip simpatic, șmecher”; *lăchiță* „1. om prost, nedescurcăreț; 2. homosexual pasiv” (în DAEF);

-**el**: *ceaușel*, *decreșel* „copil născut în perioada 1968-1990, când regimul communist a interzis avorturile”; *lăstărel* „băiețandru lipsit de experiență sexuală”; *bobocel* „hoț tânăr lipsit de experiență” (în DAEF);

-**aș**: *iepurăș* „informator”; *piperaș* „heroină” (în DAEF).

¹ Zorela Creța (op. cit., p. 191) observa că „preferința cuvintelor depreciative pentru *concret* este foarte accentuată. [...] Chiar unele sufixe care de obicei formează și abstracte nu au derivate peiorative abstracte”.

Mai rar, derivatele diminutive pot exprima conotații negative (depreciative, peiorative)¹: *ofițeraș* „ofițer”; *flecăraș* „vorbăreț”; *oiță* „femeie naivă, credulă, ușor de păcălit” (în DAEF).

III.1 Inovații

Cuvinte și expresii caracteristice limbajului familiar-argotic din ultimul deceniu al secolului al XX-lea. Exemplele selectate fac parte din categoria inovațiilor care au cunoscut un succes imediat, pătrunzând nu numai în vorbirea multor persoane, ci și în texte scrise, în primul rând în publicistică.

„Marfă”

„Unul dintre cei mai reprezentativi termeni ai vorbirii familiar-argotice actuale (mai ales a acelui registru sociolingvistic care e numit „vorbirea tinerilor” chiar dacă nu are limite de vârstă rigide) e *marfă*. Cuvântul confirmă ideea că mijlocul predilect de îmbogățire al argourilor românești este modificarea semantică a elementelor deja existente în limba comună; în cazul de față, schimbarea de sens se asociază cu o modificare de comportament gramatical. Substantivul *marfă* folosit acum cu valoare adjectivală (ca adjectiv invariabil) sau adverbială, exprimând o caracterizare pozitivă, chiar superlativă; „Un tip superb – *marfă!*”; „Boxele bubuiau, băutura peste băutura, a fost *marfă!*” Cum se vede, termenul beneficiază deja de atestări jurnalistice, în care marcarea prin ghilimele nu indică neapărat o ipotecă distanță ironică, ci mai ales relativa sa noutate.

Termenii care exprimă în modul cel mai general o evaluare pozitivă sau negativă (echivalenții lui *bun – rău*), ca și cei care cuprind o intensificare a aprecierii (excellent – îngrozitor) sunt foarte des folosiți în comunicarea curentă și implică un grad mare de subiectivitate și chiar de afectivitate; de aici și nevoie de a-i substitui periodic, pentru a reîmprospăta inventarul expresivității. Acum câteva decenii, enunțul judecăților tranșante era asigurat, în registrul colocvial-argotic, de cuplul *mișto – nasol*; cele două cuvinte sunt încă în uz, dar s-au banalizat, iar generațiile mai tinere recurg cu precădere la sinonimele lor, *marfă* și *nașpa*².

Termenul de bază *marfă* cu înțeles argotic relativ recent, dar cu o mare răspândire, are deja un sens superlativ, se folosește ca determinant cu valoare adjectivală, cu sensul, foarte bun, excelent: o muzică *marfă*.

„De cartier”

„Una dintre cele mai noi expresii colocviale, frecvente în limbajul tinerilor, este *de cartier*: construcție doar parțial transparentă, deoarece substantivul *cartier*, în sine nemarcat pozitiv sau negativ, poate denumi deopotrivă zone de periferie și zone central, părți atât de sărace cât și foarte luxoase ale orașului. Sintagma în care apare determinantul *de cartier*, cu sensurile sale recente, pot fi întâlnite în conversațiile juvenile cotidiene, în textele musicale – sau, în scris, în paginile ziarelor ori în listele de discuții din Internet. Se știe că muzica generațiilor foarte tinere din anii '90 (rap, hip-hop) a contribuit în mod decisiv la răspândirea emblemei *cartierului*; e suficient să amintim o serie de titluri din această perioadă – al unui album muzical (*De cartier*),

¹Numărul redus al diminutivelor cu sens depreciativ din argou confirmă opinia lui Sextil Pușcariu, care explica acest tip de conotații printr-o influență cărturească a limbilor romanice apusene (apud Zorela Creța, op. cit., p. 182).

²Rodica Zafiu, Diversitate stilistică în româna actuală, Buc., Ed. Universității din București, 2001, pp.211-212

al unei casete (*Star de cartier*), al unor piese muzicale (*Limbaș de cartier; Poveste de cartier, etc*)”¹.

Evoluția semantică a *cartierului* urmează așadar, la distanță în timp, pe cea a substantivului *mahala*, în cazul căruia o desemnare inițial neutră a căpătat treptat sensuri depreciative (evidente azi în determinatul de *mahala* sau în derivatele *mahalagiu, mahalagioaică, mahalagesc, etc.*)

Argoul reprezintă o sferă lexicală cuprinzătoare, în care se înscriu atât argoul (conceput în sens restrâns, ca limbaj criptic, propriu celor aflați în conflict cu legea), cât și jargoanele unor grupuri sociale, profesionale, de vârstă, etc. Această accepțiune a argoului derivă din caracteristicile de ordin pragmatic-funcțional comune argoului și jargonului.

Ambele reprezintă limbaje ale unor grupuri sociale omogene și relativ închise (infractori de diverse tipuri- hoți de buzunare, spărgători, traficanti, șmenari, deținuți, prostituate, elevi, studenți, militari, sportivi, etc.)

Caracterul convențional, codificat al celor două limbaje se explică prin intenția vorbitorilor de a se izola de restul societății; limbajul devine astfel pentru argotizant un mod de a-și afirma identitatea de *insider*, apartenența la grup și chiar un anumit sentiment de superioritate, tinândde statutul său de „inițiat”.

În limbajul argotic, afectul se manifestă mai puternic și mai frecvent decât în celelalte registre lingvistice. De aceea, sunt căutate în permanență mijloace noi de expresie care să urmărească „filonul realist”² și să exprime nevoile și simțurile vorbitorilor de argou.

¹ Ibidem, pp.213-214

² Mirabela Rely Odette CURELAR, THE CHARACTERS OF I. L. CARAGIALE IN THE CONTEXT OF SOME IMPORTANT AESTHETIC CATEGORIES, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series, Supplement 1/2016, p.18.

BIBLIOGRAFIE

1. DSLR, Editura Științifică, București, 1997;
2. Got Baci, Miorița, *Argoul românesc*, Editura Corint, București, 2008;
3. Graur, Al., „*Capcanele*” limbii române, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976;
4. Irimia, Dumitru, *Structura stilistică a limbii române contemporane*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986;
5. Marin Matrozi, Adina, *Perspective actuale asupra limbajelor de specialitate*, Editura Universitaria, Craiova, 2003;
6. Mihăescu, N., *Norme, abateri și inovații în limba română contemporană*, Editura Albatros, București, 1982;
7. Mirabela Rely Odette CURELAR, Laughter - the defining characteristic of the work of Caragiale, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu-Jiu, Letter and Social Science Series, Supplement 1/2017.
8. Idem, THE CHARACTERS OF I. L. CARAGIALE IN THE CONTEXT OF SOME IMPORTANT AESTHETIC CATEGORIES, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series, Supplement 1/2016.
9. Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale*, Editura All, București, 2001;
10. Volceanov, George, *Dicționar de argou al limbii române*, Editura Niculescu, 2006;
11. Zafiu, Rodica, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Editura Universității din București, București, 2001;